

Asia: VN/12457/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta Yhteiskunnan turvallisuusstrategiaksi 2024 (YTS2024)

Luku 1. Johdanto

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry (myöh. EHYT) kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta Yhteiskunnan turvallisuusstrategiaksi 2024 (YTS2024). EHYT pitää hyvänä, että kansalaisjärjestöjen rooli kokonaisturvallisuuden toteuttajina on nostettu esiin strategiassa. Kriisinkestävyyden ja yllättäviin yhteiskunnallisiin muutoksiin reagoimisen näkökulmasta on äärimmäisen tärkeää, että Suomessa on monipuolinen ja hyvin resursoitu kansalaisjärjestökenttä.

Luku 2. Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

2.4 Sisäinen turvallisuus

EHYT pitää tärkeänä, että sisäisessä turvallisuudessa keskitytään ongelmien ennaltaehkäisyyn. EHYT toivoo, että päihteiden rooli sisäisen turvallisuuden osalta tunnistettaisiin strategiassa paremmin.

Esimerkiksi alkoholi ja laittomat päihteet vaikuttavat kielteisesti sisäiseen turvallisuuteen ja kansalliseen turvallisuuteen niitä heikentäen. Päihteiden kielteiset vaikutukset poliisi- ja oikeusjärjestelmään ovat huomattavat. Alkoholin käyttöön liitännäiset tehtävät sitovat kriittisiä viranomaisresursseja muun muassa poliisin ja pelastustoimen osalta.

Yleisen turvallisuustilanteen heikentyessä jengiytymisilmiöiden ja järjestäytyneen rikollisuuden sekä valtiollisten toimijoiden aiheuttaman kasvavan uhan vuoksi ei ole perusteltua sitoa viranomaisresursseja nykyistä enemmän alkoholiin liitännäisiin haittoihin, jotka ovat ehkäistävissä nykyisen tason vastuullisella alkoholipolitiikalla. Poliisin arvioidaan hoitavan vuosittain yli 200 000

alkoholiin kytkeytyvää hälytystehtävää. Suomessa myös 70 % murhista ja tapoista tapahtuu alkoholin vaikutuksen alaisena (Henkirikostilasto, 2020).

Merkittävä osa tapaturmista on liitännäisiä alkoholiin. Ikääntyvässä Suomessa tulisi kiinnittää erityistä huomiota vanhemman väestön toimintakykyyn ja tapaturmien ehkäisyyn. Alkoholi on merkittävä riskitekijä, joka lisää loukkaantumisten, tapaturmien ja kuolemien määrää Suomessa.

Suomessa on myös Euroopan huonoin tilanne nuorten huumekuolemien osalta. Uudet huumausainetrendit voivat pahentaa sisäistä turvallisuutta ja heikentää ihmisten turvallisuuden tunnetta. Strategiassa tulisikin tunnistaa uhat, joita erilaiset huumaavat aineet yhteiskuntaan tuovat. Esimerkkinä voidaan todeta Pohjois-Amerikassa levinnyt opioidikriisi, jonka rantautuminen Eurooppaan on mahdollinen skenaario jollakin aikavälillä.

2.6 Väestön toimintakyky ja palvelut

Väestön toimintakyvyn ja palveluiden osalta olisi strategisesti tärkeää tunnistaa päihteiden ja ehkäisevän päihdetyön merkitys sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän kestävyydelle. Alkoholiin ja huumeisiin menetetään suorina kuolemina yhteensä yli 42 000 ennen aikaista elinvuotta (FCG, 2024). Päihteet ovat merkittävin syy ennen aikaisiin kuolemiin Suomessa. Kuolemien lisäksi päihteet kuormittavat merkittävästi terveydenhuoltoa luomalla tauti- ja tapaturmataakkaa. Finnish Consulting Groupin tekemän selvityksen (2024) mukaan yksin alkoholi voi aiheuttaa pelkästään julkiselle terveydenhuollolle jopa 648 – 1 141 miljoonan euron vuosittaiset kustannukset.

Päihdehaittojen ehkäisy on yhteiskunnalle edullisempaa kuin päihdehoito ja muu korjaava työ. Julkisen talouden näkökulmasta tutkitusti kustannustehokkaimpia keinoja alkoholihaittojen ehkäisemiseksi ovat alkoholin saatavuuden, hinnan ja markkinoinnin sääntely (WHO, 2021).

2.6. Henkinen kriisinkestävyys

EHYT kiittää, että strategiassa on nostettu esiin kansalaisjärjestöjen rooli henkisen kriisinkestävyiden ja sisäisen luottamuksen rakentajana. Kansalaisyhteiskunnalla on merkittävä rooli demokratian edistämässä sekä moniarvoisen keskustelun ylläpitämisessä. Strategiassa tulee kuitenkin arvioida, miten järjestöihin kohdistuvat leikkaukset vaikuttavat kykyyn hoitaa henkiseen kriisinkestävyyteen liittyviä vastuita. Sisäisen turvallisuuden edistämiseksi kansalaisjärjestöihin kohdistuvia leikkauksia tulisi perua tai maltillistaa.

Luku 3. Yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin kohdistuvat uhat

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

-

Luku 4. Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

-

Luku 5. Kokonaisturvallisuuden toimijat

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

EHYT pitää tärkeänä kansalaisyhteiskunnan roolin nostamista esiin kokonaisturvallisuuden toimijana.

5.3. Kansalaisyhteiskunta

EHYT pitää hyvänä, että kappaleessa korostetaan kansalaisyhteiskunnan roolia. Järjestöjen rooli kokonaisturvallisuudelle on monipuolinen, mikä pitää ottaa huomioon kokonaisturvallisuuden näkökulmasta.

Kansalaisjärjestöt tarjoavat toimintaa, jota julkinen sektori ei kykene tuottamaan joko poliittisen kiinnostuksen puutteen, byrokratian tai resurssipulan vuoksi. Kansalaisyhteisöissä järjestöihin luotetaan ja niiden toimintaa pidetään tärkeänä. Ammattimaisesti johdetut kansalaisjärjestöt pystyvät yhdistämään asiantuntijuuden ja kansalaistoiminnan logiikat keskenään., mahdollistaen tuellaan samalla myös vapaamuotoisemman ruohonjuuritason toiminnan.

Kansalaisjärjestöjen merkitys ulottuu paljon laajemmalle kuin pelkkään tukeen ja vapaaehtoistoiminnan järjestämiseen. Järjestöt ovat usein eturintamassa ajamassa yhteiskunnallista muutosta, esimerkiksi lisäämällä lausunnon ja kannanotoin tietoutta päihdehaitoista tai eri potilasryhmien tarpeista.

Kansalaisjärjestöillä on korvaamaton rooli suomalaisen yhteiskunnan kestävyys ja kriisinsietokyvyn kannalta. Kun Suomessa on tapahtunut jokin välitöntä reagointia vaativa kriisi, niin nopein apu on usein tullut juuri järjestöiltä.

Luku 6. Kokonaisturvallisuuden tulevaisuus

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

-

OSA 2: Strategiset tehtävät

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse strategisen tehtävän numero ja nimi sekä nimeä osio (Päämäärä ja tavoitteet; Toiminta-ajatus; Toimijat).

13. Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen

Päihteillä on merkittävä rooli järjestyshäiriöiden syntymiseen ja poliisin resursseihin. Päihteiden saatavuuden lisääntyessä yhteiskunnassa on oletettavaa, että päihteistä johtuvat häiriötilanteet tulevat yleistymään. Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi on keskeistä panostaa kustannustehokkaaseen ja vaikuttavaan ennaltaehkäisevään päihdetyöhön.

19. Hätäkeskustoiminta ja 20. Pelastustoimi

EHYT kiinnittää huomiota, että hätäkeskusten ja pelastustoimen toimintavarmuuden säilyttämiseksi on keskeistä ehkäistä päihteistä johtuvia hälytystehtäviä. Alkoholi ja muut päihteet aiheuttavat merkittävän määrän hälytystehtäviä, joista tulisi saada vahvempaa tietopohjaa, jotta ilmiöön voitaisiin puuttua entistä tehokkaammin. Ehkäisemällä päihteiden käyttöä yhteiskunnassa voidaan vaikuttaa myös hätäkeskusten toimintavalmiuteen sekä ehkäistä tapaturmia ja onnettomuuksia.

43. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen turvaaminen

EHYT kiittää sosiaali- ja terveysalan järjestöjen huomioimisesta osana sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen turvaamista. Riskinä on, että nykyiset resurssien niukkenemiset järjestöiltä vaikeuttavat toimintaa kriisitilanteissa.

EHYT myös huomauttaa, että sosiaali- ja terveyspalvelut ovat jo nyt huomattavan kuormittuneita, ja päihdehaitat lisäävät tätä taakkaa merkittävästi. Erityisesti kriisitilanteisiin valmistautuessa olisi keskeistä pohtia, kuinka päihteiden aiheuttamaa taakkaa sosiaali- ja terveydenhuollolle ehkäistään.

Vuonna 2022 päihteistä aiheutui Suomessa suoraan lähes 150 000 terveydenhuollon hoitopäivää, joista valtaosa liittyi alkoholiin. Lisäksi alkoholi on merkittävä tekijä yli 200 sairaudelle ja esimerkiksi tapaturmille, jotka kasvattavat terveys- ja sosiaalipalveluiden kuormaa entisestään. Merkittävä osa sosiaali- ja terveydenhuollon asioinneista liittyy alkoholinkäyttöön. Erityistä uutta huolta on herättänyt ikääntyneiden liiallinen alkoholinkäyttö.

Suomessa on arvion mukaan noin 25 000 lähi- ja sairaanhoitajan vaje. Pelkästään Uudenmaan osalta arvioitu vaje on 6000 sairaanhoitajaa. Lisäksi terveydenhuoltohenkilöstön haasteina ovat päihteiden käytöstä johtuvat työturvallisuusongelmat sekä ajan, henkilöstön ja resurssien puute.

Sote-järjestelmässä palvelujen ja resurssien niukkuus sekä alkoholin saatavuuden laajentaminen voivat lisätä päihteiden käyttöön liitännäisten toistuvien käyntien määrää, mikä kuormittaa terveydenhuoltojärjestelmää entisestään. Alkoholia runsaasti käyttävillä on myös yhä monimutkaisempia taloudellisia, sosiaalisia ja psyykkisiä haasteita, joita ei ole mahdollista ratkaista peruspalveluissa.

54. Syrjäytymisen ja eriarvoisuuden ehkäiseminen

Päihteet on yksi merkittävimmistä eriarvoisuutta sekä terveyseroja synnyttävistä ilmiöistä. Päihteiden pitkittynyt käyttö myös johtaa usein yhteiskunnasta syrjäytymiseen. EHYT nostaa esiin, että ehkäisevän päihdetyön rooli eriarvoisuuden kaventajana nostettaisiin vahvemmin esiin strategiassa.

EHYT kiittää jälleen järjestöjen roolin huomioimisesta syrjäytymisen ja eriarvoisuuden ehkäisemiseen tähtäävässä työssä.

55. Vapaaehtoistoiminnan edistäminen

EHYT pitää tärkeänä, että vapaaehtoistoiminta on nostettu strategiassa vahvasti esiin. On tärkeää, että vapaaehtoistoiminnan ammattimaiselle koordinoinnille sekä asiantuntevalle tuelle järjestöissä taataan riittävät resurssit. Tällä tavoin voidaan varmistaa tehokas ja toimintavalmis vapaaehtoistoiminta kriisitilanteissa.

56. Väestön toipuminen

Päihteiden käyttö voi olla monelle ihmiselle tapa pyrkiä selviytymään kriisistä, vaikka se saattaa aiheuttaa uusia ongelmia. Väestön toipumisen näkökulmasta on keskeistä huolehtia mielenterveyden lisäksi myös päihteiden käyttöön liittyvien palveluiden toteutumisesta.

Yleiset kommentit strategialuonnokseen.

Kirjoita yleiset havaintosi strategialuonnoksesta.

-

Mikkonen Juha
Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry

Luoto Heikki
Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry